Кошт паштовай перасылкі аплачана агулам.

Цана асобнага нумару 6000 м. п.

ВОЛЬНЫ СЬЦЯГ

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12, п. 6. (Wileńska 12 m. 6). Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад 9 да 3 г.

Выходзіць тры разы у тыдзень.
Падпіска на **адзін месяц** з дастаўкай да хаты **70.000** м. п. Для заграніцы удвая даражэй.

Няпрынятыя у друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі. Цана абвестак: перад тэкстам 10000 мк., сярод тэксту 9000 м. і на 4 стр. 8000 м., за радок пэтыту у 1 шпальт.

№ 18. Вільня, Серада, 10-га кастрычніка 1923 г. Год I.

З прычыны канфіскацыяу.

Ужо тры нумары нашае газэты падрад канфіскуе віленская адміністрацыйная ўлада.

Тры нумары пан Камісар Ураду прызнаў „праступнымі“ і, спыніўшы іх пашырэньне, пераслаў справу на разгляд суду.

Мы лёяльна скланяем галаву перад *законнымі* загадамі ўлады, але апошнія канфіскацыі нашае газэты выклікаюць сур'ёзнае сумляваньне аб згоднасьці іх з законам. Тое, што пісалі мы, піша ў адзін голас уся польская опозыцыйная прэса. Тое-ж пісалі мы і раней, крытыкуючы нацыянальную, сацыяльную і эканамічную палітыку сучаснага ўраду. І характэрна, што *суд* ужо ня раз прызнаваў канфіскацыі нашае часопісі панам Камісарам Ураду *безпадстаўнымі*: так, канфіскацыя першых двох нумараў газэты „Наш Сьцяг“ *была судом зьнята*. За час ад 1 студня г. г. сканфіскаваны панам Камісарам Ураду ў Вільні 18 нумараў беларускіх газэт. Судовыя справы, распачатыя проціў рэдактароў, выключаючы толькі адну, спынены.

Мы даем гэту статыстыку затым, каб паказаць, што сыстэматычныя канфіскацыі віленскай адміністрацыяй беларускіх часопісяў прынялі характар *палітычнае барацьбы з беларускім грамадзянствам*, якому не даецца права высказываць думкі свае. Канфіскацыя-ж трох апошніх нумараў „Вольнага Сьцягу“ (нешта-ж жыцьцё лішне ўжо пярэчыць яго назову!) пасьля доўгага перарыву можа быць вытлумачана хіба нейкім загадам „зьверху“— з Варшавы, тым больш, што адбылася якраз сьледам за нарадамі ваяводаў „крэсовых“ ваяводзтваў....

Ня гледзячы на рэпрэсіі, мы далей будзем выпаўняць наш грамадзкі абавязак і гаварыць тое, што, паводле нашага глыбокага перакананьня, зьяўляецца *праўдай* і ня можа быць у супярэчнасьці з асноўнымі законамі Канстытуцыі дэмакратычнага гаспадарства. Адначасна з гэтым мы зварачаемся да Беларускага Пасольскага Клюбу з просьбай аб абарону.

П. П. С. аб нацыянальным пытаньні.

Чым цяжэйшая наша *сучаснасьць*, тым больш імкнецца вока да *будучыны*, спадзяючыся, што некалі ды прыйдуць лепшыя часы, і мінецца ўсё ліха сучаснасьці.

І кожын беларус, ці то хлебароб, ці работнік у месьце, ці грамадзкі дзеяч і палітык — усе павінны крэпка *верыць у гэныя лепшыя часы*. Уся сусьветная гісторыя вуча нас, што няволя, рабства—гэта *ненармальны, хваравіты стан* чалавека і народу. І тыя людзі і народы, якія з верай у сваё вызваленьне змагаліся з часта многа разоў дужэйшым ворагам, што іх паняволіў, раней ці пазьней, але заўсёды і няўхільна здабывалі для сябе волю.

Гісторыя Ірляндыі, што на нашых вачох вызвалілася з пад ангельскага ярма, гісторыя Польшчы, якую паўтараста гадоў таму назад падзялілі між сабой тры суседнія вялікія дзяржавы, ды якая ўваскросла і вярнула сабе з навязкай усё ўтрачанае,—вось яркія доказы вышэйсказанага.

І якія-бы чорныя дні нам ні прышлося йшчэ перажыць, мы павінны верыць у будучыну. Ня зьела і не ператравіла нашага народу *за сто з лішкам гадоў* магутная Расейская імпэрыя і ня зьесьць і „Хіена“ за, дасьць Бог, кароткі час свайго панаваньня.

Але вера ў будучыну вымагае і працы дзеля гэнае будучыны. Нельга сядзець, злажыўшы рукі і спадзяючыся, што нехта нешта нам *дасьць* сваей ахвотай. Дзеля гэтага мы павінны ўсе сілы напружаць, каб захаваць сваё нацыянальнае аблічча ў часы ліхалецьця, павінны пільна сачыць за ходам выпадкаў, каб у мамэнт зьмены кірунку польскае дзяржаўнае палітыкі, у мамэнт перамогі польскіх працоўных масаў, з намі прымушаны былі лічыцца і новыя гаспадары палажэньня.

Сярод тых партыйных груп, якія зьяўляюцца кандыдаткамі на ўладу ў прыпадку зьмены палажэньня ў Сойме і ў урадзе, на першым месцы стаіць Партыя Польскіх Сацыялістаў—P. P. S. У хуткім часе мае адбыцца кангрэс гэтае партыі, на якім будзе разглядацца пытаньне аб адносінах партыі такжа і да так званых „нацыянальных меншасьцяў“ Польшчы. З прычыны таго, што П. П. С. мае даволі шырокія ўплывы на *польскія работніцкія масы, блізкія нашаму народу з сацыяльнага пагляду*, нас становішча партыі ў гэтым пытаньні асабліва цікавіць: *ад таго, як партыя разьвяжа яго, будуць залежаць і нашыя адносіны да партыі і да яе імкненьня да ўлады.*

У № 271 партыйнага органу П. П. С. „Robotnik“ надрукаваны праект рэзалюцыі ў справе нацыянальнае палітыкі, апрацаваны Цэнтральным Выканаўчым Камітэтам партыі. Справядліва адзначыўшы, што палітыка ўсіх зьмяняўшых адзін аднаго ўрадаў (а, значыцца, і самых польскіх сацыялістаў, прыймаўшых у іх учасьце!) давяла да таго, што „Польская Рэспубліка ператвараецца ў арэну бязупыннае барацьбы нацыянальнасьцяў, што задзержывае разьвіцьцё работніцкага руху, пярэчыць імкненьням да дэмакратызацыі Польшчы, узмацовывае рэакцыйныя сілы ў польскім грамадзянстве....“, рэзалюцыя дамагаецца: „1) поўнае і запраўднае роўнапраўнасьці для ўсіх грамадзян Рэспублікі бяз розьніцы веры і нацыянальнасьці; 2) увядзеньня ў жыцьцё пастановаў Канстытуцыі, якія забясьпечываюць нацыянальным меншасьцям іх правы на сваю культуру, мову і школу; 3) поўнага разрыву з палітыкай адміністрацыйнага зьдзеку і заслугуючых найвастрэйшага заклеймленьня рэлігійных і нацыянальных перасьледаваньняў; 4) увядзеньня на так званых „kresach wschodnich“ гміннага самаўпраўленьня у мястох і вёсках, а такжа павятовага і ваяводзкага; 5) правядзеньня зямельнае рэформы ў мысьль дамаганьняў Саюза Польскіх Сацыялістычных Пасłоў у першым Сойме; 6) тэрыторыяльнае аўтаноміі для меншасьцяў, якія насяляюць азначаныя абшары на Усходзе Рэспублікі з захаваньнем правоў польскага насяленьня“.

Паскольку ўсе пункты ад 1 да 5 ўключна не прадстаўляюць нічога новага, а толькі дамагаюцца зьдзейсьненьня пастаноў Канстытуцыі, — пастольку апошні, шосты, пункт ёсьць нешта новае. П. П. С. загаварыла аб *аўтаноміі тэрыторыяльных нацыянальнасьцяў на Усходзе Рэспублікі.* І гэтае першае выступленьне партыі ў гэтым кірунку прыходзіцца шчыра вітаць, але толькі... прынцыпова! Бо над рэзалюцыяй лунае ўсё яшчэ той сацыял-эндэцкі дух, які так ярка ўасабляе ў сабе адзін з аўтараў рэзалюцыі, пан Недзялкоўскі.

Здаецца, кожнаму ясна, што на Ўсходзе Рэспублікі ёсьць *два вялікія тэрыторыяльныя народы: беларускі і украінскі*, з каторымі разам жывуць *польская, жыдоўская і літоўская меншасьці.* І, калі-б Партыя Польскіх Сацыялістаў ставіла справу *зусім шчыра*, дык, замест туманнае рэдакцыі пункту шостага, прасьцей было-бы сказаць аб *аўтаноміі Заходняе Беларусі і Заходняе Украіны.* Але *туманнасьць рэдакцыі* пункту аб аўтаноміі выяўляе іменна *няшчырасьць* цэнтральнага органу партыі: бо-ж мы йшчэ дужа добра памятнам заявы віленскіх пэпэесаў з панамі Заштовтамі і Недзялковскімі на чале аб тым, што Віленшчына—гэта чыста польская зямля, бо... ў Вільні пераважаюць палякі! І хаця ў той-жа Вільні другую палову насяленьня прадстаўляюць жыды, а навакол жывуць беларусы, віленскія пэпээсы заўсёды вымагалі падчыненьня інтарэсаў вясковага беларускага насяленьня інтарэсам польскага жыхарства места,—хаця тыя-ж самыя людзі пераварачалі ката ўверх нагамі, калі йшла спорка аб польскасьці Горнага Сьлёнску, дзе ў мястох пераважаюць немцы, а ў вёсках—польскае сялянства.... І мы разумеем, чаму рэдакцыя пункту шостага такая туманная, чаму яна не гаворыць, *якія-ж іменна нацыянальныя тэрыторыі на Усходзе Рэспублікі* павінны мець аўтаномію: бо, калі-б улада перайшла ў Польшчы ў рукі партыі П. П. С., прадстаўнікі яе пастараюцца так абрэзаць з усіх бакоў „аўтаномную“ Заходнюю Беларусь, каб яна ня выйшла за межы трох-чатырох паветаў, ды ўсе другія беларускія паветы, аканчальна прызнаныя „польскімі“, пастараюцца тады спольшчыць ужо да канца. Такую „штуку“ ўжо зрабілі камуністы з Усходняй Беларусяй, будуючы Беларускую Сацыялістычную Радавую Рэспубліку на абшары толькі шасьцёх паветаў Меншчыны.

Як бачым, у шчырасьць *кіраўнікоў* Партыі Польскіх Сацыялістаў верыць ня прыходзіцца. Будзем ждаць, як аднясецца да пытаньня аб нашай аўтаноміі *польскі пралетарыят* на партыйным Кангрэсе.

Лаўрыновіч.

Старшыня „Wyzwolenia“ аб палажэньні Польшчы.

У „Kur. Polsk.“ надрукавана цікавая размова з старшынёю партыі „Wyzwolenie“ — аб сучасным палажэньні Польшчы.

Пан Тугут сьцьвярджае далёка пасунуўшаеся збліжэньне паміж групамі соймавае лявіцы, якая ня хоча больш быць у палажэньні пасыўнага сьведкі стыхыйна насуваючагася на Польшчу зьнішчэньня ўсяго, што яна здабыла дагэтуль.

П. Тугут сьцьвярджае, што Польшча „ўвайшла ў нячувана вострую стадыю гаспадарственай катастрофы амаль на ўсіх палёх дзеяльнасьці сучаснага ўраду“, што Польшча знаходзіцца ў састаяньні як быццам хранічнага трасеньня зямлі; што сучасны ўрад няздольны ні ў чым даць рады.

Але йшчэ горш, казаў лідэр „Wyzwolenia“, што німа ніякай надзеі на тое, што гэтае „трасеньне зямлі“ пад Польшчай можна было-б неяк затрымаць,—на тое, што ў Польшчы хопіць сваіх сілаў для „направы“... Але чуткам аб помачы са стараны—аб якіхсьці пазычках ён ня верыць, як ня веруць нават самыя рашучыя оптымісты...

На будучай сэсіі Сойму лявіца дзеля таго... запытае ўрад, ці ён разумее ўсю пагрозу палажэньня і—якія меры мае ў віду, каб затрымаць аканчальную руіну гаспадарства...

Што-ж радзіць яшчэ адзін з паважнейшых лідэраў опозыцыі, каб ратаваць Польшчу ад катастрофы ў палітыцы гаспадарчай, фінансавай, заграннічнай, крэсавай, вайсковай...

Перад усім опозыцыя... ня рвецца да ўлады. Супрацоўнік запраўды слушна зьдзівіўся, аж падскочыў:—Дзеля чаго?!

Што-ж трэба рабіць, ці можа што рабіла „сконсалідаваная“ (ўзмацнеўшая аб'яднаньнем) лявіца, калі-б яна, нат, „ня рвучыся да ўлады“, апынулася ў урадзе? Яна, як можна зразумець яе лідэра, лявіца павінна была-б адразу, як ён кажа, „ухваціць быка за рогі“, а перад усім спыніць паніку, якая зьяўляецца галоўнай і найглыбейшай прычынай катастрофы скарбовай, спыніць якую трэба перад усім, бо... „Галоўная, амаль не адзіная задача ёсьць курс маркі“...

„Ніякія праграмы, ніякія лёзунгі, ці абяцанкі, ці фразы ўжо ня змогуць памагчы цярпеньням насяленьня, якое чуе, што ляціць у пропасьць“...

Вось, што кажа той, што ў выпадку краху, хьенска-пястоўскага ўраду зьявіўся-б можа нават ня рвучыся да ўлады, прэм‘ерам новага габінэту...

Ен кажа акурат тое самае, што казалі „хьенцы“, рвучыся да ўлады...

Цікаўна, што моцны і пераконваючы ў частцы крытычнай, прадстаўнік польскае опозыцыі, упадае ў дзіўную супярэчнасьць з самім сабою, як толькі пераходзіць да часткі позытыўнай...

Запраўды—калі ні „саматугам“,—ўласнымі сіламі,—ні вонкавай помачай ня можна ўстрымаць у Польшчы „землятрасеньне“, якое іменна і зьяўляецца нейкім „об‘ектыўным станам гаспадарчым Польшчы“, і няўхібна параджае, як свой вынік, паніку,—як гэта ўсё пераканаўча сьцьвярджаецца ў крытычнай часцы „размовы“,—ды якжа-ж можна лічыць—наадварот—„найглыбейшай прычынай„ гэтага „землятрасеньня“—„паніку і здэнэрваваньне ў паглядах польскіх грамадзян і ў паглядах чужых грамадзянстваў на Польшчу“, як гэта робіць тут-жа той-жа пан Тугут—у позытыўнай, так сказаць „будучай міністэрскай“ частцы сваей „размовы“?

І—ці-ж ня будзе п. міністар Тугут нягорш за п. п. міністраў Керніка і Кухарскага лячыць „праз паніку“ об‘ектыўную катастрофу „фразамі і абяцанкамі“, таксама ня будучы ў сілах затрымаць пад Польшчай „землятрасеньне“, лячыць, як кажуць дактары, сымптомы, а ня прычыну хваробы?!

Што-ж гэта дапраўды за нейкі фатум Польшчы,—што яе дзяржаўныя дзеячы, яе гаспадарственыя мужы заўсёды маюць „рацыю“ толькі патуль, пакуль астаюцца ў опозыцыі,—толькі крытыкуюць і бэсьцяць уладу, ня пераходзячы самі ў чын... І,—як відзіш,—трацяць нават звычайную лёгіку, як толькі на‘т уявяць сябе ўрадам...

Фатум п. п. Тугутаў—у тым, што тая опозыцыя, якая „ня рвецца да ўлады“, а толькі чакае ў „палажэньні пасыўнага сьведкі“, як улада руйнуе край,—і не дарвецца да ўлады...

Не дарвецца і дзеля таго, што яна ўжо трымала, але ня ўмела ўтрымаць уладу... Каб утрымаць уладу і штось зрабіць для затрыманьня об‘ектыўнай катастрофы, трэба быць ня толькі „лепшым ад правіцы“—гэта ня штука, — але і об‘ектыўна добрым і ня толькі на словах крытыкі, але і ў чынах дзеяньня... **С.**

Палітычныя падзеі.

Шляхам да дыктатуры.

Выпадкі апошніх дзён у Нямеччыне ясна паказваюць на тое, што нямецкая буржуазія сьвядома паступова імкнецца к захвату ў сваё рукі нічым неабмяжаванай ўлады да ўвядзеньня буржуазнай дыктатуры. Нямецкія буржуазныя партыі датуль карысталіся падтрыманьнем угадовай сацыял-дэмакратыі, пакуль трэба было ашукаць работніцкія масы і палітыка нямецкай сацыял-дэмакратыі як найбольш прыдавалася на гэтае. Сацыялістычныя міністры, уваходзячы ў коаліцыйны ўрад фактычна вялі палітыку, згодную з патрэбамі буржуазіі, ствараючы ілюзію, што яны бароняць інтарэсы працоўных масаў.

Мы бачым да чаго прывяла гэтая палітыка: поўная разруха фінансаў, прамысловасьці і гандлю; страшэнная нэндза ня толькі пралетарыяту, але і дробна-мяшчанства, працоўнай інтэлігенцыі і малазямельнага сялянства. Абастрэньне клясавага змаганьня дайшло да апошніх граніц. Сацыял-угадоўцы ўтрацілі ўплывы ў шырокіх масах працоўных, і буржуазія ня бачыць карысьці ў саюзе з імі. Коаліцыйны габінэт Штрэзэмана прымушаны быў падацца ў адстаўку. Штрэзэман, атрымаўшы місію ўтварэньня новага габінэту, паставіў варункам удзяленьня яму неабмяжованых паўнамоцтваў у вобласьці гаспадарчай і сацыяльнай палітыкі, аб скасаваньні 8-мі гадзіннага рабочага дня і г. д.

Нямецкія сацыял-дэмакраты адкрыта павінны былі прызнацца, што яны гатовы прадаць інтарэсы працоўных і даць згоду на неабмяжованую ўладу буржуазіі ці ўрэшце парваць з датыхчасовай сваей палітыкай. Ні на тое ні на другое ў іх не хваціла адвагі: яны як і дагэтуль, стараюцца знайсьці нейкі кампраміс у так важных пытаньнях, дзе аб ніякім кампрамісе ня можа быць і мовы. Але буржуазныя партыі, разумеецца, зусім і ня пойдуць на кампраміс. Карэспандэнт эндэцкай „Gazety Warszawskiej“, падчырківае гэтае банкруцтва нямецкіх сацыялістаў, якія хоць і маюць вялікую сілу ў парлямэнце, але ня маюць ужо гэтай сілы ў народзе. Буржуазія, як выціснутую цытрыну, адкідае сваіх быўшых саюзьнікаў і рашуча йдзе да ўвядзеньня правай дыктатуры. Парлямэнт, у якім яны ня маюць большасьці, напэўна, будзе распушчаны. Новы ўрад з паменшаным складам атрымае дыктатарскія паўнамоцтвы і барацьба з парлямэнцкага грунту можа перакінецца на вуліцу. Заява Штрэзэмана ў парлямэнце паказвае, што ён ня мае замеру змагацца з фашыстаўскай рэакцыяй у Баварыі.

Гэтую небясьпеку для прапоўных масаў ясна ўяўляюць сабе больш дальнавідныя сацыялістычныя групы ў Саксоніі. Тут дайшло да поўнага паразуменьня з камуністамі, да ўтварэньня адзінага фронту працоўных перад агульнай небясьпекай. Пастаўлена на парадак дня пытаньне аб утварэньні „чырвонага блёку“ проціў „чорнага фашызму“. І гэты саюз усіх левых сацыялістычных цячэньняў мае ўсе шансы зьдзейсьніцца. Змаганьне дзьвюх сілаў уваходзіць у новую фазу разьвіцьця. І толькі адарваўшыяся ад жыцьця лідэры нямецкай сацыял-дэмакратыі яшчэ таргуюцца з буржуазіяй за месцы ў новым урадзе за нейкія нерэальныя ўступкі ў справе захаваньня 8 гадз. рабочага дня і палітычных свабодаў.

Язьвіч.

ПОЛЬШЧА.

Рада міністраў ухваліла прапазіцыю аб скасаваньні міністэрства публічнага здароўя і, пошты і тэлеграфу. Функцыі першага міністэрства перайдуць да міністэрства ўнутраных спраў, а другога да міністэрства прамысловасьці і гандлю.

---

8 верасьня адбылася ў Варшаве прэсовая канфэрэнцыя, на якой міністар унутраных спраў п. Кернік зрабіў справаздачу з дзейнасьці міністэрства. Міністар заявіў: Трывожныя весткі, якія зьявіліся ў апошнія часы з прычыны спадку маркі зусім беспадстаўныя. Рынкі забясьпечаны прадуктамі. Прыймаючы пад увагу, што ўзрастаючая дарагоўля зьяўляецца добрым грунтам для камуністычнай дзейнасьці, якая пашыраецца на фоне нездавольства працоўных масаў, трэба зьвярнуць пільную ўвагу на гэтую дзеяльнасьць. Урэшце міністар катэгарычна заявіў, што чуткі аб пераварoце і нібы-то маючых паступіць пераменах у бок дыктатуры, ня мэюць ніякай падставы.

ПАТ паведамляе, што бюро Рэйтэра зьмесьціла гэткую тэлеграму:

„Згодна з данясеньнямі з Масквы, Расея вядзе энэргічную падрыхтоўку на выпадак беспарадкаў у Нямеччыне. Думаюць, што Польшча, падлягаючы французскай інспірацыі, у выпадку выбуха рэвалюцыі ў Нямеччыне распачне напад на нямецкіх камуністаў. Чырвоная армія рыхтуецца да спаралізаваньня гэтай польскай акцыі. Радавыя Рэспублікі ўмацоўваюць войскі на Украіне і высылаюць кавалерыю на Польскую граніцу“.

ПАТ. дадае, што гэтыя весткі пазбаўленай падставы.

„Robotnik“ паведамляе, што ўсе ўрадоўцы, якія дзён колькі таму назад ад імя арганізацыяў урадоўцаў былі ў старшыні міністраў Вітаса і прадставілі дамаганьні ўрадоўцаў, будуць звольнены са службы усьлед за звольненымі ўжо Раабэ, Цымброневічам і Чарнэцкім.

Па загаду камісара гор. Варшавы канфіскаваны № 4 газэты „Głos Prawdy“ і № 3 „Tygodnik Robotniczy“.

У Лодзі распачалася забастоўка наборшчыкаў, якія дамагаюцца падвышкі на 60 проц.

Парцэляцыя і „асадніцтва“.

Паслы польскай лявіцы ўнесьлі ў зямельную камісію Сойму гэткага зьместу „wniosek“: Лічучы ўнесены ўрадам у Сойм праект закону аб парцэляцыі і асадніцтве за здратаваньне прынцыпаў зямельнае рэформы 1919 г.; лічучы, што прыватная парцэляцыя, якую гэтак падтрымлівае ўрад, не паможа ўрэгуляваць зямельнае пытаньне; лічучы, што абарона вялікай зямельнай уласнасьці ад прымусовага выкупу ў гэтым праекце—праведзена так далёка, што абяцанка парцэляваньня кожны год па 220 тысяч гэктараў зьяўляецца аблуднай, камісія адкідае гэты праект і прапануе ўраду ў працягу 2 тыдняў прадставіць новы, які-б быў згодны з падставамі зямельных ухвалаў Сойму 10/VII 1919 г.

Цікаўна—чаму-ж гэта лявіца, меўшая ад 1918 г. уладу ў Польшчы ня зьдзейсьніла гэтых падставаў зямельнае рэформы 1919 г. сама, а толькі цяпер, выпусьціўшы з рук уладу, вымагае каб гэтае ўсё зрабіла супраціўніца гэтых падставаў—правіца?!

Пуанкарэ аб „Numerus clausus“.

„Nasz Przegląd“ паведамляе, што французская „Ліга абароны правоў чалавека“ зьвярнулася да Пуанкарэ з пратэстам проціў увядзеньня ў Польшчы „numerus clausus“, што знаходзіцца ў супярэчнасьці з Вэрсальскім трактатам.

На гэтае Пуанкарэ адказаў:

„Пачуваюся да абавязку заявіць, што згодна з атрыманымі весткамі праект аб „numerus clausus“, ухвалены асьветнай камісіяй, на пленарным паседжаньні Сойму адложаны. Урэшце праект у камісіі прыняты толькі большасьцю 16 галасоў проціў 13. Прыймаючы пад увагу, што справа адложана і дзеля гэтага польскі Сойм будзе мець магчымасьць бліжэй разгледзець гэтае пытаньне, трэба спадзявацца, што, пасьля грунтоўнага абмяркаваньня, Сойм ня ўхваліць уставы, якая-б стаяла ў супярэчнасьці з трактатам з 23 чэрвеня 1919 г.“

НЯМЕЧЧЫНА.

Штрэзэман утварыў новы габінэт без участа сацыялістаў, які апіраецца на буржуазныя партыі. У парлямэнце канцлер Штрэзэман выступіў з прамоваю, у якой яшчэ раз адзначыў прычыны, змусіўшыя Нямеччыну спыніць пасыўнае праціўленьне ў Руры. Адным магчымым разьвязаньнем справы адшкадаваньняў Штрэзэман лічыць паразуменьне з Антантаю, але ня гледзячы на прапазіцыі з боку Нямеччыны ў гэтым кірунку, Антанта ніякага адказу ня дала.

„Два Обсты у аднэй галаве“.

(*Спроба дыягноза нейкае нячуванае хваробы*).

Аўтар гэтых радкоў, меўшы калісь вялікую пашану да йшчэ так нядаўна найразумнейшай з польскіх газэтаў—„Gazety Warszawskiej“ і стаячага за ёй найсаліднейшага палітычнага абозу, вось ужо здаецца, пяты месяц, як ня можа папросту прыйсьці да сябе ад зьдзіўленьня і вытлумачыць сабе, што такое зрабілася з гэтай газэтай і з гэтым „абозам“, што яны ня толькі неяк схавалі і не паказываюць таго розуму і палітычнага і ўсякага сэнсу, якімі гэтак блішчэлі нядаўна, але—горш таго: паказываюць нешта зусім выразна праціле жнае...

І калі на гэтых днёх перадавік „Kur. Polsk.“ пан Zm. (напэўна Зьмей, бо жаліць бяз канца ядавіта) ужыў адносна да палітыкі гэтага абозу нязвычайна моцнага выразу „ідыётычны“, дык аўтор больш ня вытрымаў, яго думка пачала працаваць і вынікамі гэтае працы ён хоча падзяліцца з чытачамі...

Мы ня будзем на гэты раз высьвятляць да канца таго дзіўнага зьявішча, што кожны з абодвых абозаў нігілістычна конкуруючых у Польшы—лявіца і правіца калі, знаходзячыся ў опозыцыі, лае і шальмуе свайго ўрадовага супраціўніка, аказываецца надзвычай разумным, гэткім непераможна-лёгічным, фактычна-абснаваным, пераканаўчым... А калі той самы абоз апыніцца, як кажуць у парлямэнтарнай Эўропе, на ўрадовых лаўках і яго прадстаўнікі разваляцца панамі на міністэрскіх „фотэлях“, ды йшчэ пачнуць бараніць ад опозыцыі сваю палітыку, дык адразу—дапраўды нейкім дрэнным cudem nad Wisłą—увесь розум, усе таленты, уся непераможна-лёгічная пераканаўчасьць, на жаль, ізноў аказываецца ня ў тым абозе, які ўрадова творыць палітыку, але—ў таго, які опозыцыйна бэсьціць палітыку сучаснага ўраду...

Яшчэ дзіўней, што ўсё тое, што да таго пісала напрыклад у сваіх газэтах правіцовая опозыцыя аб лявіцовым ўрадзе, пасьля таго, як толькі абодва абозы пераменяцца мясцамі, можна прачытаць у лявіцовых газэтах аб правіцовым урадзе...

Калі, напрыклад, Начальнік Дзяржавы Пілсудскі ў 1921 гаду зьбіраўся першы раз у Парыж за франкамі для лявіцовага ўраду, а п. Станіслав Строньскі з запраўднай „Rzeczypospolitej“ бэсьціў яго на чым сьвет стаіць, зусім слушна прыпамінаючы ня толькі яму самаму і яго абозу, але галоўным чынам—францускаму ўраду і грамадзянству, ад якіх Пілсудскі меўся атрымаць грошы, яго аўстрыяцка-нямецкія сымпатыі і яго проціантанцкае „bohaterstwo“ ў часе вайны, у адказ на гэтае ўрадова-лявіцовая прэса неяк нязда рна паўтарала толькі, што гэткая полеміка з партыйным праціўнікам б‘е ня толькі па ўраду, ня толькі па асобе нямілага правіцы „лявіцовага“ галавы Гаспадарства, але і па самаму гаспадарству... Паўтарала акурат тое самае, што цяпер таксама нязда рна піша ўрадовая „Gazeta Warszawska“ аб тым „лявіцовым фронце“, які таксама бэсьціў правіцовы ўрад—у той самы час, калі яго міністар фінансаў езьдзіць па ўсей Эўропе, стараючыся ці франкаў, ці фунтаў, ці даляраў, бяз якіх—ўжо відаць ясна—польскаму гаспадарству будзе горш, як ад самага Пілсудскага...

І галоўная бяда—ў тым, што ўвесь розум, уся праўда крытыкі, усе, як пышна выражаецца „Gazeta Warszawska“ „zastrzeżenia natury moralnej, logicznej i politycznej“ але—опозыцыйна—не на старане ўрадовае газэты і ўраду, але—на старане опозыцыі, і зусім не так лёгка і проста рашыць, хто больш шкодзіць цяпер „гаспадарству“—ці той абоз, што трымае ўладу, ці той, што яго бэсьціць і шальмуе—„bez warunków i zastrzeżeń“!

Але мы будзем гаварыць толькі аб тым абозе, які цяпер пануе над намі. Што, дапраўды, сталася з тымі самымі галовамі, якія дагэтуль гэтак спрытна, салідна і здарна разважалі аб усялякіх рэчах?!

Чаму гэта, як толькі яны атрымалі ўладу, дык адразу так... непаразумнелі... Чаму гэта тая самая опозыцыйна-разумная „Gaz. Warszaw.“ зрабілася гэткай урадова неразумнай, так падобнай да благое памяці гурлянда-сталыпінскай „Россіи“, якая жорстка кажучы, праславілася сваёй дурнотай і бязсумленнасьцяй, або, як выражаецца Zm., „ідыётычнасьцяй“...

Гэтае зьявішча канешна трэба растлумачыць, бо, як здаецца аўтору, іменна ў гэтым месцы, як кажуць, *зарыта сабака*, якая, выбачайце, сьмярдзіць ня толькі на ўсю Польшчу, але дапраўды—на ўсю Эўропу, калі йшчэ не далей...

Дапраўды—чаму гэтак адразу псуецца розум у таго, хто перасядае ў Польшчы з лавак опозыцыі на лаўкі ўрадовыя?..

Спрабуем, не ахопліваючы адразу ўсяго прадмету,

Пераходзячы да ўнутранай палітыкі, канцлер выказаў перакананьне, што адносна Баварыі трэба весьці палітыку паразуменьня і супольнай працы. Справа валютнай рэформы толькі тады будзе зьдзейсьнена, калі наступіць гаспадарчае аздараўленьне. Далей канцлер зьвярнуўся да работнікаў, каб павялічылі прадуктыўнасьць свае працы шляхам добраахвотных умоваў, альбо ў разе патрэбы па загаду ўлады. Выключнае палажэньне ўведзена для барацьбы з цячэньнямі, пагражаючымі існаваньню дзяржавы, і будзе стасавацца самым рашучым спосабам.

Перагаворы паміж партыямі аб утварэньні вялікай коаліцыі ідуць далей. Сацыял-дэмакраты згаджаюцца йсьці на ўступкі ў справе павялічэньня дня працы. Вынікі перагавораў залежаць ад таго, ці згодзіцца з свайго боку пайсьці на ўступкі нямецкая народная партыя.

Камуністычная партыя ўнесла прапазыцыю аб роспуску парляманту.

У Кёнігсбэргу адбылося сабраньне сац.-дэм. партыі Усходняй Прусіі; прынята вострая рэзалюцыя проціў Баварыі і баварскага ўраду. У канцы сац.-дэм. партыя заяўляе, што яна стаіць у поўнай гатоўнасьці і з аружжам у руках выступіць проціў рэакцыйнага перавароту.

Паміж сацыялістамі і камуністамі ў Саксоніі дайшло да поўнага паразуменьня. Камуністы ўвайшлі ў склад ураду, абнімаючы міністэрства асьветы і працы.

У Лейпцыгу адбылася канфэрэнцыя прэзыдэнтаў Саксоніі і Тюрынгіі пры учасьці міністраў справядлівасьці і ўнутраных спраў у справе утварэньня коаліцыі сярэдня-нямецкай проціў баварскага фашызму. Гэтага дамагаліся камуністы, уваходзячы ў склад ураду. Згодна з паведамленьнямі саксонскіх газэт утварэньне гэтага т. зв. „чырвонага блёку" зусім магчыма.

Баварскі гэнэральны камісар забараніў выданьне усіх камуністычных газэт у Баварыі.

С. С. Р. Р.

У Маскве распачалася міжнародная канфэрэнцыя работнікаў зямлі і леса, у якой прымаюць учасьце прадстаўнікі С.С.Р.Р., Нямеччыны, Чэха-Славакіі, Францыі, Эстоніі, Японіі, Гішпаніі, Швэцыі, Нарвэгіі і Польшчы. На канфэрэнцыі абмяркоўваюцца прафэсыянальныя пытаньні сельска-гаспадарчых і лясных работнікаў.

Рад трэстаў і гандлёвых арганізацыяў распачалі плянова абніжаць цэны на прамысловыя вырабы на 10—15 проц. з мэтай разьвіцьця тавараабмену, які ўстрымліваецца высокімі цэнамі, што, ня гледзячы на вялікі лік тавараў, стварае пэўны крызіс збыту.

У размове з супрацоўнікам „Роста" польскі сэнатар Осінскі, які прыехаў у Маскву, каб пазнаёміцца з сельска-гаспадарчай выстаўкай, выказаў перакананьне ў магчымасьць устанаўленьня цесных гандлёвых зносінаў С.С.Р.Р. з Польшчай і супрацоўніцтва Польскага Сялянства з С.С.Р.Р.

С. С. Р. Р. запрошаны на міжнародную выстаўку мастацтва ў Вэнэцыі ў 1924 годзе.

З Радавай Беларусі.

10 верасьня адбылася, як відаць з менскага „Молоту" зборка усіх прызыўных першае тэрыторыяльнае арміі Беларускай Радавай Рэспублікі, якая мае ўжо свае дзьве дывізіі. Газэта піша, што адзетак кватэры, утрыманьне, культурна-асьветныя патрэбы, — уся абстаноўка жыцьця стаіць на такой вышыні, як нідзе у іншых гаспадарствах.

ЯПОНІЯ.

Японская Фэдэрацыя Працы выдала адозву да работнікаў усяго сьвету, у якой паведамляецца, што з прычыны зруйнаваньня важнейшых прамысловых цэнтраў вялізарная большасьць працоўных засталася без работы. Японскі Ўрад карыстаецца стварыўшымся палажэньнем для рашучай барацьбы з прафэсыянальнымі саюзамі, маючы замер пазбавіць усіх сябраў прафсаюзаў права атрымаць працу. Японская Фэдэрацыя Працы ня мае срэдстваў, каб дапамагчы тысячам работнікаў і зварочваецца да прафсаюзаў Эўропы і Амэрыкі з просьбай аказаць фінансавую дапамогу.

У апошнія дні японская прэса шмат удзяляе месца пытаньню аб узнаўленьні перагавораў з С. С. Р. Р. Міністар заграгічных спраў у размове з супрацоўнікамі газэт сьцьвердзіў, што ўсе сябры Японскага ўраду выказаліся за ўзнаўленьне прыязных адносінаў з С. С. Р. Р., аднак урад яшчэ не апрацаваў конкрэтнага пляну.

АМЭРЫКА.

Прэзыдэнт Кулідж на канфэрэнцыі прадстаўнікоў прэсы зноў заявіў, што Злучаныя Штаты ня згодзяцца на скасаваньне хаця-б найменшае сумы эўрапэйскіх даўгоў.

Партугалія.

Удачы фашыстаў у Гішпаніі паддалі ахвоты і іх партугальскім калегам. Газэты паведамляюць, што партугальскія консэрватары, нездаволеныя палітыкай сучаснага прэзыдэнта распачалі аружны пераварот. Абвешчана асаднае палажэньне.

ТУРЦЫЯ.

Турэцкія войскі ўвайшлі ў Канстантынопаль; насяленьне з энтузіязмам вітала іх.

З газэт.

Нашы саюзьнікі.

Украінская газэта „Селянська Доля" разважаючы аб тым, хто можа быць шчырым прыяцелем і саюзьнікам украінскага народу, прыходзіць да вываду, што гэткім саюзьнікам у межах Польшчы могуць быць толькі беларусы, доля якіх зусім аднолькава з доляю украінцаў. Прывёўшы некалькі цытатаў з артыкулаў нашай газэты, дзе гаворыцца аб бяспраўным палажэньні беларускага народу „Сел. Д.", кажа, што калі у гэтых артыкулах

„...паставім толькі заместа „беларускі", „беларус" — „украінскі" „украінец" ч г. д., будзем мець тое самае, што творыцца у нас (украінцаў). А жывем мы з беларусамі ў аднэй дзяржаве, маем адны законы, нашыя пасло сядзяць разам з беларускімі ў адным Сойме, гэтых паслоў мы разам выбралі з тае самае 16-кі і г. д. Ці ёсьць тут якія-небудзь перашкоды, што не дазволілі-б нам і далей ісьці і працаваць разам?—Ніякіх. Наш і беларускі народ павінны йсьці адным шляхам і змагацца аднымі спосабамі, бо што шкодна для беларусаў, то й нам ня соладка, а што карысна для нас, тое й беларусам ня будзе шкодзіць.

Мы рашылі, што цяпер ня маем права на каго-небудзь лічыць у сваей працы, каб не аслабляць сваіх сілаў. І гэтага мы павінны трымацца. Ніхто нам не паможа. Народ наш досыць сільны, каб уласнымі сіламі пасоўвацца наперад. Калі-ж часамі ад вялікага напраўжаньня і непасільнай працы будуць пакідаць нас сілы, нявера закрадзецца ў нашую душу, успомнім сабе беларусаў. І без саюзу яны заўсёды будуць нашымі найлепшымі саюзьнікамі".

Анэкдот аб дэфэнзыве.

Цікавую гісторыю аб так добра памятнай нашаму сялянству дэфэнзыве апавядае п. Рабскі ў газэце „Kurjer Warszawski". Аказваецца, што дэфэнзыва шпігавала нават за... старшынёй Рады Міністраў, панам Падэрэўскім!

Вось, што кажа п. Рабскі:

Калі Падэрэўскі падаўся ў адстаўку і пакідаў свае пакоі ў гасьцініцы „Брыстоль", адзін з чужаземных дыпляматаў зьвярнуўся да каманды места з просьбай вызначыць гэтыя пакоі яму. Заступнік каманданта згодзіўся на гэта. Але раптам яго паведамілі з дэфэнзывы, што памяшчэньне яшчэ ня звольнена, што трэба, каб дыплямат яшчэ адзін дзень пачакаў. А дзеля чаго? Ну, як вам здаецца? Ды дзеля таго, каб мець час забраць апараты дзеля падслухіваньня, якія былі пастаўлены ў пакоях Падэрэўскага дэфэнзывай!

Як бачым, дэфэнзыва, твор пана Пілсудскага, шпігавала сваё-ж уласнае начальства! Куды-ж далей ісьці?

З УСЯЕ БЕЛАРУСІ.

ЗАХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ.

ХРОНІКА.

— **Канфіскаты і вобыск.** 3-га верасьня па загаду Камісара ураду м. Вільні канфіскаваны № 15 „Вольнага Сьцягу" за артыкулы „Паслы і грамадзянства", „Праўда Польшчы" і „Сяляне і Работнікі". У рэдакцыі „Вольнага Сьцягу" быў зроблены вобыск.

5-га верасьня па загаду Камісара ураду сканфіскаваны № 16 „Вольнага Сьцягу" за артыкулы „Пачалося" і „Радавы чырвонец і польскі „złoty".

7-га кастрычніка па загаду Камісара ураду г. Вільні канфіскаваны № 17 „Вольнага Сьцягу" за артыкул „Пагроза міру". Такім чынам усе нумары нашай газэты у мінулым тыдні былі сканфіскованы.

У нядзелю 7 кастрычніка ў залі Беларускай Гімназіі адбылася вечарына на карысьць Беларускага прытулку ў Вільні. Пастаўлена была ў другі раз п'еса Ф. Аляхновіча „Пан Міністар". Ролю Пупкіна мастацка згуляў сам аўтар. П'еса крыстаецца вялікай зацікаўленасьцю.

Дарагоўля. За апошнія дні ў гандлёвым жыцьці Вільні творыцца штось-ці надзвычайнае. Цэны на ўсе прадметы першай патрэбы ў працягу дня мяняюцца па некулькі разоў. Тлумачаць гэта тым, што дробным гандлярам трэба плаціць за тавары далярамі і золатам, а дзеля таго, што курс гэтых валютаў на біржы чуць ня кожную гадзіну мяняецца, дык гэта ад-

падыйсьці да вырашэньня гэтага найцікавейшага, а можа нават найважнейшага для нас усіх у Польшчы пытаньня...

Возьмем, для пачатку, такі фактычны прыклад.

У нас у Вільні жыве і працуе на дабро Польшчы і польскага „жывёла" на Крэсах Усходніх усім вядомы, хаця можа ня ўсімі паважаны пан Ян, іншыя кажуць,—Іоган Обст.

У сваім „Dzienniku Wileńskim" п. Обст вельмі шчыра і ўдала бароніць інтарэсы пераважна—матэр'яльныя ці якія іншыя„ мясцовага польскага насяленьня.

Мясцовым п. Обст лічыць гэтае польскае насяленьне дзеля таго, што яно прыйшло ў Край—на гэтыя ўсходнія „Крэсы" колькі сот гадоў таму назад і даўно ўмацавалася ў ім эканамічна і культурна, а цяпер ужо і палітычна. Усе правы на гэтае палітычнае ўмацаваньне, на палітычную ўладу ён бачыць у тым, што польскі „жывёл" на нацыянальна няпольскіх, але беларускіх, Крэсах,—быў калісь праз нейкі час „дзяржаўным гаспадаром" над беларусамі, а цяпер правышае іх культурай—прамысловай, зямельнай і палітычнай,—што ён стварыў у краі ўсю культуру яго, улажыўшы ў Край капітал, якімі цяпер карыстаюцца ўсе.

Вельмі магчыма, што „ўсходня крэсавы" п. Обст мае слушнасьць, а можа і ня мае—мы з ім цяперака спрачацца ня маем патрэбы: нас цікавіць у гэты мамэнт нешта іншае...

Хто пацікавіцца тым, якія газэты і што пішуць на „Заходніх Крэсах" Польшчы, той даведаецца, што акурат гэткія самыя п п. Обсты і, можа нават, таксама Іоганы, а не Яны, жывуць і працуюць і там—у Быдгошчу ці Пазнані...

Заходня-крэсовыя Обсты—такія самыя шчырыя і разумныя палякі, які і іх віленскі калега, гэтак сама шчыра бароняць інтарэсы і правы гэтак сама, мо' йшчэ горш „загрожанага жывёла" на нямецкіх Крэсах Польшчы, як віленскі п. Обст- -на беларускіх.

Але на гэтай шчырай, гарачай і разумнай „польскасьці" падабенства абодвых Обстаў канчаецца...

Там яны пішуць, што нямецкі „жывёл" гвалтам і подступам уеўся ў „rdzennie polski kraj" які калісь, хаця-ж бы больш як 700 гадоў назад, — быў чыста польскі... Яны пішуць, што вышэйшая культура немцаў, якая запраўды стварыла ўсё прамысловае багацьце краю, не дае ніякіх правоў ім панаваць над польскай рабоча-сялянскай масай народа, якая, праўда, пачала ўжо нямечыцца, але цяпер, з польскай уладай, пачынае наадварот шпарка аднямечывацца і польшчыцца.

Яны пішуць, што ўложаны ў край нямецкі капітал грашовы, культурны і ўмысловы таксама не дае правоў над краем, бо культура гэтая — варожая да польськасьці, бо ўсе гэтыя багацьці фактычна *зроблены працаю мазольных рук польскіх сялян і работнікаў*,—акурат таксама, як на ўсходзе рукамі беларускіх сялян і работнікаў, дадайма мы...

Як бачым, заходня-крэсовы Обст мае адно і тое самае заданьне: бараніць свой уласны польскі „жывёл", даводзяць і абасноўваюць ня толькі іншымі, рознымі, але і прынцыпова праціленжымі,—проста адваротнымі аргумэнтамі!...

І ў той самы час, калі на Заходніх Крэсах ідзе гарачая, сьпешная і пасьпешная практычная праца па выкараненьню „уеўшагася", ці, калі скарыстацца з яшчэ лепшага, ўжытага самім п. Прэзыдэнтам Война-хоўскім—у яго Катовіцкай прамове — выразу: *угрызшагася ў кораное насяленьне Краю прышлага*, (праўда 700 гадоў назад), нямецкага „жывёлу", у той самы час на Усходніх Крэсах, пры зусім адваротных „маральных і лёгічных zastrzeżeniach", ідзе такая гарачая і пакуль што пасьпешная праца па... „угрызаньню, уеданьню" ў каранное, адвечнае мясцовае беларускае насяленьне прышлага (праўда 400 гадоў назад), таксама варожага адвечным жыхарам краю польскага „żywiołu".

Пад гром бубнаў і літаўраў патрыётычнага маршу адны Обсты на Заходзе *высяляюць* чужынцоў асаднікаў, другія на Усходзе гэткіх самых асаднікаў-чужынцоў насаджваюць...

Быдгоскі Обст піша, што ніякая сіла ў сьвеце ня мае маральнага права забараніць польскаму ўраду напраўляць „zbrodnie pruskie", якія мелі мэтаю „ausrotten" — *выдратаваць* каранное насяленьле Заходніх Крэсаў, віленскі Обст піша аб тым, што такое-ж самае каранное насяленьне Ўсходніх Крэсаў трэба канешна „wytępić" (ausrotten)!...

Суліма.

(Канец будзе).

біваецца і на гандлю. Насяленьне вельмі нэрвуецца і траціць апошнія грошы, каб што-небудзь купіць. У некаторых крамах былі раскуплены ўсе запасы прадуктаў. Дзякуючы гэтаму гандляры яшчэ больш узьвінчываюць цэны.

З Навагрудку.

Цяжкае цяпер жыцьцё, асабліва ў горадзі, і для беларуса, ня маючага ніякае маемасьці. Службы нідзе не даб'ешся. Прыходзіцца цэлымі днямі хадзіць па рынку і шукаць такога пана, які даў-бы сякую-такую працу, хоць-бы за самую мізэрную плату. Бо дома чакае старэнькая матка і чацьвера малых дзетак. Старэйшы з іх, 12 гадовы хлопчык, жабранінай падтрымлівае сям'ю. Дзеля мяне гэта вялікая крыўда з боку „panów“. Я цэлы год ахвотнікам служыў у польскім войску. У 1920 годзе папаў у палон да бальшавікоў. Толькі тры месяцы як вярнуўся з палону і такі лёс спаткаў мяне. Абяцалі даць зямлі, але мусіць дадуць—толькі... тры аршыны. На ўсе мае стараньні пасады, працы, ці якое кольвек дапамогі—адказ поўны. І чатыры клясы гімназіі, якія скончыў, не памаглі. Выходзіць, што каб быў паляк, ды адпураўся ад свайго народу і мовы, то ня прыходзілася-б бадзяцца бяз працы. Кажуць, як ваўка ні кармі, ён у лес глядзіць. А я кажу: як-бы мяне не цясьнілі, ад свайго не адракуся.

Янек П.

Весткі з вёскі.

М-ка Іказьнь, Дзісенскага павету.

Нашыя гаспадыні гэтак вараць тушоную грыжыну(бручку): нарэзаўшы дробненька пакладуць у гарнушак,шчыльна прыкрыюць,каб і духу ня вышла, і паставяць у печ. Там грыжына ад духаты пачне выпускаць юшку і ў гэтай сваёй юшцы трудзіцца. Ведама, некуды дзявацца ды й пякота, дык і зробіцца грыжынка мяккая, салодкая, хоць сысунку давай,—праглыне.

У Іказьні люднасьць гэтак сама тушыцца ў сваёй юшцы. Колькі мелі зямлі пасьля скасаваньня прыгону ў 61 годзе, столькі й цяпер маюць. Надзелы былі па 15 дзесяцін на сям'ю; гэта, прыкладам бяручы сярэднюю сям'ю ў 5 душ, на душу прыпадала па 3 дзесяціны. Ад прыгону да нашага часу люднасьць ў ліку павялічылася ў колькі разоў. Сем'і, ведама, паразьдзеліваліся, гаспадароў стала многа. Кожнаму хочацца мець кароўку, каня. Паша-ж засталася тая самая, ды яшчэ й пагоршала, бо надмерны лік скаціны выбівае пашу. І вось гэтым летам было тое, што скаціна ў полі хадзіла галаднейшая, як стаяла вясной у хляве на сухой саломе. Нашыя каровы вечарам ня моўчкі йдуць дамоў, а бягуць і равуць. Так сама некуды дзявацца й людзям. Есьць такія прыклады, што з даўнейшага надзелу „гаспадару“ прыйшлася 24-я частка! Разжывайся, калі на сваей зямлі і ракам ня станеш: ці рукі ці ногі будуць за мяжой. А прырэзкі ні скуль ніякай ня чуваць. Уперад спадзяваліся, што Польшча надзеліць, а цяпер ўжо й не гавораць нешта аб гэтым.

Вось і тушымся ў сваёй юшцы.

Андрэй Лашчэўскі.

Вёска Лукі, Нясьвіжскага павету.

Каля нашай вёскі знаходзіцца маёнтак князя Сьвятаполк-Мірскага „Цетра“, абшарам каля 800 дес. зямлі. Дзякуючы працавітасьці сялян, жыцьцё ў вёсцы дасюль было ня згоршае, так сказаць напалову. Хлеба хаця і нехватала, але сяк-так абходзіліся сваім. Сена сяляне амаль што зусім не маюць, але сяк-так накошвалі на панскім. Балей заможныя куплялі за грошы, а бяднота касілі ад пана на часьць. Цяжкі быў гэны заробак. Каб прыдабыць сябе воз сена, за гэта трэба накасіць і высушыць ў двор тры вазы, а то йшчэ і адрабіць некалькі дзён. Што датычыцца пашы, дык яе зусім няма і скаціна так марнеець з голаду, ў той час як ў маёнтку „Цетра“ цэлыя абшары пашы знаходзяцца бяз ужытку. Дарма пан не даець, а адрабіць сялянам не па сілам. Калі і прыдзецца ўзяць які-колячы кавалак, дык і то адрабляюць за яе больш дзён, як пасуць на ім. Але дагэтуль хаця й мелі селяне ярмо, але неяк варушыліся ў ім. Цяпер-жа, калі ўлада перайшла ў рукі „Хьена-Пяста“, князь Сьвятаполк ,стаў „адбудоўваць“ свае двары і прыслаў сюды нейкага кантроля Марсава, быўшага казака Урангелеўскай арміі. Жыцьцё вёскі стала немагчымым. Гэты пан, ня маючы сумленьня, бязлітасна дзярэць з сялян скуру, калі скаціна пападзецца ў на скарбовае іржышча альбо на пашу. У яго маецца асаблівая такса па тры пуды ад скаціны і дзень адработку.

Стогнуць ад пана Марсава ўсе вёскі, якія мяжуюцца з маёнткам князя Сьвятаполк Мірскага. Дворныя-ж коні кожны день ходзяць па сялянскай атаве і сяляне ня толькі баяцца забраць іх, але баяцца нават сагнаць, бо калі хто адважыцца гэта зрабіць, то пан Марсаў і скуру зьдзярэць. Кожную ноч разьяжджае ён навокола маёнткаў, а ўся дворня пехатой ідзе за ім. З леварвэрам у руцэ, нападае на начлежнікаў, крычучы: „ни с места! руки вверх, давайте карабины..!“ Перапалоханыя сяляне скідаюць шапкі і кідаюцца с просьбай. Забраўшы коні, сярмягі і вобруці пан Марсаў варочаецца ў двор. Тут такса ўжо іншая. Кожны гаспадар, якога конь папаўся, павінен адвясьці 25 пудоў збожжа на працягу 20 вёрст і яшчэ адрабіціць па некалькі дзён. Такім чынам зварочваецца ў нас паншчына, толькі с тою розьніцаю, што раней паны ганялі народ бізунамі, а пан Марсаў ганяець леварвэрам.

Начлежнік.

УСХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ.

З Менску.

Нарада па экспорту хлеба. Біржавы Камітэт Менскай Таварнай Біржы склікае нараду па выяўленьню гатунку экспортнага хлеба Беларусі.

На нараду будуць запрошаны прадстаўнікі ўстановаў і асобы, зацікаўленыя ў гэтай справе.

Адпраўка экспортнага хлеба. Цэнтрабелсаюз пачаў адпраўку ў Маскву экспортнага хлеба.

З першай партыяй адпраўлена 10.000 пудоў хлеба.

К экспорту хлеба. Барысаўскае аддзяленьне Цэнтрабелсаюзу заключыла дагаворы з 10-ю спажывецкімі таварыствамі на загатоўку 64.000 пуд. збожа.ж

Слуцкае аддз. заключыла дагаворы з 22 ЕПО на загатоўку 420.000 пуд. збожжа.

Пухавіцкае аддз. заключыла дагаворы з 7 ЕПО на загатоўку 72.000 пуд. збожжа.

Да адчыненьня фондавага аддзелу. На апошнім пасяджэньні Біржавога Камітэту пастаноўлена склікаць у бліжэйшым часе нараду з прадстаўнікоў Народнага Камісарыяту Грашовых Спраў і банкаў дзеля вырашэньня пытаньня аб хутчэйшым адчыненьні пры Таварнай Біржы фондавага аддзелу.

Прыезд трупы Беларускага Дзяржаўнага Тэатру. У канцы верасьня з Усесаюзнай сельска-гаспадарчай выстаўкі вярнулася трупа Беларускага Дзяржаўнага Тэатру і хор, якія мелі ў Маскве вялікі посьпех сярод рабочых і сялян.

З дзейнасьці студэнцкага прафэсыянальнага камітэту у Невелі.

Студэнцкі прафэсыянальны камітэт быў выбраны 10 жніўня 23 г. агульным сходам студэнтаў — членаў прафсаюзаў. За адзначаны час было 15 паседжаньняў студ. праф. камітэту, на якіх было разабрана каля 50 пытаньняў прафэсыянальнага, культурнага і грамадзянскага характару.

Было арганізована бюро па аказаньню юрыдычнай дапамогі членам прафсаюзаў, якое выканала сваё заданьне, аказаўшы многім членам прафсаюзаў магчымую юрыдычную дапамогу.

Зроблены крокі к палепшэньню матар'яльнага становішча студэнтаў. Дзеля гэтага была арганізована каса ўзаемнай дапамогі і наладжана некалькі платных вечароў. З прыбыткаў касы ў ліку 12.000 руб. была выдадзена дапамога 35 студэнтам.

У галіне культурна-асьветнай працы камітэт правёў 2 палітсуды (над рэакцыйным студэнцтвам і над неакуратным членам прафсаюзу) і літэратурны суд над Кацюшай Маславай па раману Л.Н. Талстога — „Воскресенье“, у якім прымалі актыўны ўдзел губэрскі пракурор т. Канаплін і мясцовыя юрыдычныя сілы.

Суды дужа зацікавілі грамадзянства.

Студэнцкім прафэсыянальным камітэтам выяўлена ініцыятыва па арганізацыі „Лігі часу“ пры павятовым бюро прафсаюзаў.

На агульным паседжаньні студэнтаў-членаў прафсаюзаў, праца камітэту была ўхвалена.

Усячына.

Электрофікацыя Радавае Украіны.

Корэспандэнт харкаўскай газэты піша аб тым, як будуецца на Дняпры найвялікшая ў сьвеце электрычная станцыя, якая мае заданьнем, выкарыстаўшы сілу найвялікшага на ўсім паўдні вадаспаду вядомых дьняпроўскіх парогаў, дастаўляць электрычную энэргію для жыўленьня фабрык і заводаў, а таксама для асьвятленьня гарадоў і вёсак — на сотні вёрстаў навакола сябе.

Станцыя будуецца ў гэтак званай калёніі Кічкас, —у 5 вярстах ад знамяьітага гістарычнага Запарожжа, бyўшай сядзібы украінскага казацтва.

Гэтая калёнія Кічкас, так зван. „Украінская Швайцарыя“,—найпякнейшае месца на ўсім паўдні,—надта падабалася калісь Кацярыне II, якая тутака жыла летам. Тысячы сялян зганяліся сюды, каб ламаць аграмадныя скалы, высякаць з іх пакоі, троны, фігуры розных зьвяроў, засадзіць сады і паркі. Цяпер часы зьмяніліся, і тутака будуць не палацы цароў, але „палац электрычнасьці“. Панам будзе сядзець у гэтым палацу вялікая жыватворная сіла, якая дасьць цяпло, сьвятло і працу — бяз уціску, вызыску і ашуканства... Праца ўжо шмат пасунулася напярод. З каменьня гэтае скалы ўжо робіцца аграмадная запруда (плаціна), якая кіне ваду з вялікай вышыні у аграмадныя турбіны (млыны), якія будуць пускаць у рух электрычныя машыны.

Паводле зробленага пляну, электра-станцыя мае быць найвялікшай у сьвеце.

У Расеі дагэтуль была найвялікшая станцыя на поўначы на рацэ Волхаве, моцай ў 350.000 так званых „конскіх сілаў“.

Найвялікшыя у сьвеце ўстаноўкі ў Амэрыцы на найвялікшым у сьвеце вадаспадзе Ніагарскім — разам маюць 1 мільён 200 тыс. конск. сілаў, але там ўся гэтая моц разьбіта на 12 станцыяў.

Тутака на Дьняпры будзе адна станцыя у 650·000 сілаў!..

1 кілават, які у Вільні каштуе дзесяткі тысяч марак, там будзе каштаваць толькі 0,45 кап!

Станцыя будзе падаваць энэргію на ўвесь Данецкі каменнавугальны басэйн, на ўвесь поўдзень — ува ўсе месты, па ўсім вёскам Радавае Украіны.

З таго месца, адкуль калісь гадоў 300 таму йшла па ўсей Украіне вызваляючая народ ад паноў казацкая воля, дзе пасьля сядзела спачываючы „па трудах“ сама, запрадаўшая народ панам, Кацярына,—адтуль цяпер ізноў пацячэ вялікая, вызваляючая народ, памагаючая яму ува ўсякай працы, даючая яму сьвятло, бадзёрнасьць і волю сіла прыроды!..

Сэкрэтарыяты Беларускага Пасольскага Клюбу.

1) **Вільня**, Віленская вул. 12, кв. 6.
2) **Ліда**, I I Слабодка 8.
3) **м. Глыбокае**, Дзісьненскага пав. вул. Сенкевіча 46.
4) **Жодзішкі**, Сьвянцянскага павету кс. Годлеўскі.
5) **Наваградак**, Вялікі Рынак 14.
6) **Нясьвіж**, Альбянская 28
7) **Столбцы**, Шпітальная 22.
8) **Бельск**, Замкавая вул. 3, кв. 1
9) **м. Саколка**, Горадзенская вул. 34.
10) **м. Кляшчэлі**, Бельскага павету.
11) **м. Крынкі**, Горадзен. павету, Горадзенская вул. 34.
12) **Беласток**,

Беларускі Пасольскі Клюб, Варшава, Вейская вул. Сойм.

Рэдактар-Выдавец Я. Лагіновіч.

Друкарня Левін і Сын, Вільня, Нямецкая 22.